

[Ministeren for nordiske anliggender]

Jeg vil gerne takke fru Margrete Auken for fremhævelsen af de andre positive ting, som også foregår inden for det nordiske samarbejde. Der er et godt samarbejde mellem kollegerne her og i andre ministerier på nordisk plan, men jeg tror, at nyordningen kan bringe dette samarbejde ind i mere konstruktive former.

Jeg kan helt tilslutte mig hr. Jens Peter Jensens udtalelser til hr. Poulsgaard om sessionen som en ferierejse. Jeg vil håbe, at danske parlamentarikere til enhver tid vil afvise tanken om, at nordisk samarbejde bare er ferierejser. Vi håber rigtignok, at nordiske statsborgeres ferier ofte vil blive lagt i de nordiske lande, men Nordisk Råds sessioner har intet med ferie at gøre. Det vil enhver vide, der har været med, og sådan bør det også være.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets tekst
vedtoges uden afstemning.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 164:

Forslag til lov om ændring af retsplejeloven og konkursloven. (Telefonaflytning m.v., politiets anvendelse af agenter som led i efterforskningen, aflastning af højesteret m.v.).
(Fremsat 1/2 85).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Formanden:

Jeg skal efter ønske fastsætte taletiden for ordførerne i første omgang til 10 minutter.

Torben Lund (S):

Jeg vil gerne starte med at udtrykke tilfredshed med, at der nu kommer et lovinitiativ på dette område. Vi er nok ikke enige i alle detaljerne i forslaget, men jeg tror, det er

meget vigtigt, at vi får en samlet lovgivning om indgreb i meddelelshemmeligheden, og at vi får en lovregulering af brugen af agenter som led i efterforskningen. Det vil afgjort give en bedre retstilstand og en bedre retsbeskyttelse på dette område.

Om indgreb i meddelelshemmeligheden vil jeg godt sige, at på den ene side er adgangen for borgerne til frit at kommunikere i skrift og i tale naturligvis en fundamental rettighed i vores samfund, og det er også en forudsætning for, at vores samfundssystem overhovedet kan fungere. Derfor må der sættes meget snævre grænser for indgreb i meddelelshemmeligheden.

På den anden side, oplever vi en stærk stigning i kriminaliteten, en stadig mere organiseret kriminalitet, ikke mindst på narkoområdet. Og det er vel nogle omstændigheder, som kræver, at der er vidtgående efterforskningsmuligheder for politiet, hvis denne kriminalitet skal bekæmpes, og det skal den efter vores opfattelse.

Ud over de hensyn, jeg her har nævnt, synes jeg, det er væsentligt at være opmærksom på, at de tekniske muligheder for at gøre indgreb i meddelelshemmeligheden er stærkt stigende, og at de er stadig mindre ressourcekrævende for politiet. Det kunne derfor tænkes, at der i i øvrigt ressourcefattige tider vil være en særlig tilskyndelse hos politiet til at anvende disse tekniske muligheder. Også derfor må grænserne være snævre. Men vi må nok ikke helt lukke for muligheden, idet den organiserede kriminalitet, som de indgreb, vi her taler om, skulle rette sig mod, også kan benytte sig af de tekniske muligheder.

Disse omstændigheder stiller selvfølgelig betydelige krav til den lovgivning, der må til på området. Vi må i loven have betingelser for indgrebene, de må være klart formulerede, de må være forbeholdt den alvorlige kriminalitet, og samtidig må det være sådan, at andre efterforskningsskridt er meget vanskelige.

Jeg vil godt fremhæve nogle vigtige sider af denne del af lovforslaget. Vi synes, det er rigtigt, at man får så ensartede regler som muligt, når det drejer sig om meddelelshemmeligheden.

Jeg vil godt sætte et spørgsmålstejn ved, om ikke vi for den del af det, der hedder rumaflytning, trods alt må kræve særlig

[Torben Lund]

stramme betingelser. For mig at se er det langt det mest vidtgående indgreb i meddelelseshemmeligheden, og derfor kunne der måske være grund til særlig stramme betingelser. På den anden side vil vi ikke afskære muligheden for rumaflytning som et efterforskningsskridt i meget alvorlige sager, hvor andre metoder ikke kan anvendes.

Vi synes også, det er rigtigt, at man oprettholder, at det er retten, der har kompetencen til at føre kontrol med disse indgreb.

I lovforslaget er indgrebene forbeholdt den grovere kriminalitet. Det synes jeg er rigtigt. Jeg skal kun pege på ét punkt i den forbindelse. Det er spørgsmålet om anvendelsen af disse midler i forbindelse med grove overtrædelser af skattelovgivningen – eller rettere: skattesvigsbestemmelsen og bestemmelsen om grovere toldlovsovertrædelser, altså momssvig. Vi mener, det er rigtigt, at man har taget den bestemmelse med i lovforslaget. Der er her tale om en stærkt organiseret og meget professionel kriminalitet, meget ofte en kriminalitet, der når langt ud over landets grænser. Derfor er det rimeligt, at politiet får gode efterforskningsmuligheder.

Det helt centrale i forslaget er naturligvis advokatbeskikkelsen, og det mener vi er meget afgørende for de retssikkerhedsmæssige hensyn, der må tages. Vi mener, det er vigtigt, at retten præsenteres for argumenter både for og imod indgreb i meddelelseshemmeligheden, og af gode grunde har den aflyttede part ikke nogen mulighed for at gøre indsigelse. Derfor er det rigtigt at få en advokatbeskikkelse ind.

Til gengæld vil jeg godt pege på muligheden for at gøre advokatbeskikkelsen lidt mere vidtgående. Vi mener faktisk, at den bør udstrækkes til alle sager, også sager, hvor der er tale om hensyn til fremmede magter og til statens sikkerhed.

Jeg tror generelt, at politiets argumentation vedrørende advokatbeskikkelse og politiets betænkelighed ved, at der kan ske udsivning om de indgreb, der foretages, er meget stærkt overdrevet. Men da den risiko nu gør sig særlig gældende i sager, hvor hensynet til fremmede magter og til statens sikkerhed er væsentligt, kunne man måske forestille sig, at man foretog en særlig udvælgelse af advokater til beskikkelse i disse sager.

Jeg vil også godt sige et par ord om anvendelsen af agenter som led i efterforskning

gen. Specielt narkokriminaliteten har gjort spørgsmålet om anvendelse af agenter som led i efterforskningen meget aktuelt. Jeg tror også, jeg godt tør sige, at uden anvendelsen af agenter ville en del af de seneste års meget alvorlige narkoforbrydelser formentlig ikke have været opklaret.

Det er klart, at brugen af agenter rejser nogle retssikkerhedsmæssige problemer, dels i forhold til politiets integritet ved, at politiet deltager aktivt i et kriminelt hændelsesforløb, dels selvfølgelig ved risikoen for, at grænsen for brugen af agenter, det, man også kalder provokationsgrænsen, bliver overskredet i det konkrete tilfælde. Derfor lægger vi meget stor vægt på, at dette meget vidtgående efterforskningsskridt bliver undergivet en lovregulering, og at det samtidig bliver præciseret, at der ikke hermed er tilsigtet nogen udvidelse i anvendelsen af agenter.

Ud over at mistanken i disse sager skal være særlig bestyrket, og ud over at andre efterforskningsskridt ikke skal være anvendelige, mener jeg, det må overvejes, om ikke vi tillige bør opstille den betingelse for anvendelse af agenter, at der skal være tale om meget grov kriminalitet. Om det alene skal vedrøre narkosager, som det har været foreslået fra nogle sider, vil jeg godt lade stå åbent, men det er i hvert fald vores opfattelse, at vi fra starten må have indføjet i loven, at det skal dreje sig om grov kriminalitet, for at politiet kan bruge et så vidtgående skridt.

Med hensyn til, hvilke personer der kan optræde som agenter, må det naturligvis som en absolut hovedregel være politiets egne folk, der optræder som agenter. Jeg kan også se, at man i lovforslaget har lagt meget stærke begrænsninger på anvendelsen af private personer som agenter. Jeg tror, at vi skal stramme de betingelser yderligere op, og mindretallet har jo i betænkningen peget på nogle muligheder.

Endelig vil jeg med hensyn til agenter vidnepligt sige, at det på den ene side er meget væsentligt, at agenterne og deres familier bliver sikret imod overgreb. Det er jo et alvorligt miljø, de pågældende har færdedes i som agenter, og derfor er overgrebsrisikoen naturligvis ikke helt til at se bort fra. På den anden side tror jeg, at man i lovforslaget rammer noget rimeligt ved, at det er retten, der kan pålægge agenterne vidnepligt. Jeg vil være meget betænkelig ved, at vi afskærer

[Torben Lund]

vidnepligt i disse sager, når det drejer sig om agenter. Det er i virkeligheden den eneste måde, hvorpå retten kan efterkontrollere provokationsgrænsen, altså grænsen for politiets medvirken.

Med hensyn til de sidste punkter i lovforslaget, som ikke har noget med dette at gøre overhovedet, er det aflastningen af højesteret, der påkalder sig størst opmærksomhed. Der skal ikke være nogen tvivl om, at vi deler ønsket om at få berammelsestiderne i højesteret skåret ned, men jeg er nu ikke sikker på, at man med alle forslagene er nået til et fornuftigt resultat. Det håber jeg at få lejlighed til at komme ind på lidt senere i debatten.

Hagen Hagensen (KF):

Den udvikling, der er sket i forbrydelsesart og -omfang, kræver særlige muligheder for opklaring. Det er ikke altid, at de almindelige efterforskningsmidler slår til, og derfor har vi set, at man har måttet gøre brug af andre midler. Det gælder ikke mindst inden for narkoområdet. Naturligvis skal man ikke gå ud over, hvad der er behov for i de enkelte sager, men det har vist sig, at der er behov for, at man kan gøre brug af særlige efterforskningsmetoder. Jeg synes i den forbindelse, det er udmærket, at der nu kommer ganske klare regelsæt om disse forhold, fordi alle her i landet har krav på at vide, hvilke muligheder der er for at få opklaret sager. Det er nu engang helt afgørende at få opklaret sager, og dertil er efterforskning nødvendig.

Jeg synes, det er en ganske heldig hånd, justitsministeren har haft med forslaget, som det er udformet, baseret på den betænkning, der er afgivet, og hvor vi godt ved, at der er enkelte divergenser i retsplejerådet, der har siddet og kigget på disse forhold. Det er jo egentlig ganske klart, at der må være forskellige opfattelser. Der tegner sig et ganske tydeligt billede af, hvad det er, man også fra sagkyndig side finder at man kan gå med til og bør have af regelsæt. Der er ikke spor tvivl om, at det er vanskeligt at lovregulere på disse områder. Men netop af den grund er det vigtigt, at det sker, og at vi får et så klart regelsæt som overhovedet muligt.

Selve indgrebet i meddelelseshemmeligheden er noget, der kan komme til at berøre os

alle. Vi synes, at vi skal have lov til at leve i fred og orden; det manglede bare. Vi bryder os ikke om, at vore breve bliver standset eller åbnet, at der sker telefonaflytning eller teleoplysning.

Den foregående ordfører nævnte jo, at man med hensyn til rumaflytning, et nutidigt begreb, skal være særlig varsom med, hvad sådan noget bruges til. Derfor er det ganske klart, at der må være en vis alvor i sagernes art, før man gør brug af disse ting. Derfor synes jeg, det er rimeligt, at man siger, at det kun er ved lovovertrædelser, hvor strafferammen går meget højt op, at man kan gøre brug deraf. Der kan også være andre forhold, hvor strafferammen ikke er så høj, men hvor lovovertrædelsens karakter gør, at man kan anvende disse særlige midler, og at det bliver nævnt i den lovgivning, vi nu får. I den forbindelse vil jeg sige, at jeg synes, det er helt på sin plads, at man inden for disse områder undtager sager, der vedrører statens sikkerhed, fra regelsættet.

Det er i orden, at det er retten, der har kompetencen. Sådan bør det også være. Det er lige så givet, at der må være adgang for politiet til, når der er fare for, at øjemedet forspildes, at anordne disse særlige undersøgelsesmidler, men med omgående indbringelse for retten til bedømmelse af forholdene.

Jeg finder det korrekt og i orden, at man sørger for, at der bliver beskikkelse af advokat i disse sager. Ganske vist må han ikke sige noget til den, der er hans klient – der er tavshedspligt forbundet med dette – men det er et værn for borgerne, at der også i disse sager skal være en advokat til stede, der om fornødent også kan sørge for, at man prøver sagen i en instans højere end den byret, hvortil den er indbragt, og således at man får klaret tingene på en måde, der er helt betryggende for alle. Jeg tror egentlig, at politiet, der skal klare disse ting, finder, at det er en rimelig ting, at man har dette borgernes værn, således at når man går til opgaven, har man fået prøvet det fuldt og helt igennem med en bedømmelse både af den ene side, dem, der skal søge opgaven løst, og af den anden side, dem, som nu disse særlige forhold vedrører.

Der er talt om, at der kunne være en udslivningsrisiko ved, at advokater fik kendskab til disse sager. Jeg mener efter et langt liv i offentlighed og for øvrigt også som praktise-

[Hågen Hagensen]

rende sagfører at kunne sige, at udsivningsrisikoen er omtrent lige stor overalt, hvor man har med disse ting at gøre. Derfor synes jeg, det er rimeligt, at man her siger, at der kan være tale om at beskikke en sagfører. Jeg kan af en helt anden grund tænke mig, at man måske skulle indsnævre kredsen af de sagførere, der bliver gjort brug af. Vi skulle gerne have ensartethed i disse sager. Derfor kan der være grund til, at man ikke som almindelig praktiserende sagfører, der er antaget til at føre offentlige sager, skal have disse ganske særlige sager. Det kan vi vende tilbage til og drøfte, når vi kommer til det i udvalget.

Jeg vil godt understrege en ting, som jeg finder i orden: det såkaldte »tilfældighedsfund«. Hvis der under et indgreb i meddelelseshemmeligheden bliver afsløret andre forhold end dem, indgrebet egentlig drejer sig om, så må det være rimeligt, at de kan undersøges og eventuelt strafforfølges.

Det er også givet, at den underretningspligt, der er, når forholdet hører op, skal opfyldes, at der, i det omfang det overhovedet kan ske, skal ske tilintetgørelse af det materiale, der er tilvejebragt, når det ikke har nogen betydning for den videre undersøgelse i sagen, og at det også er retten, der efter begæring træffer afgørelse herom.

Så vidt om disse ting, der er omfattet af lovforslaget. Dernæst nogle ord om politia-genter, de såkaldte agents provocateurs. Jeg finder, at det er rimeligt efter al den diskussion, der har været om brugen af disse, der hidtil har været et ulovbestemt område – nogle sagde, at det kunne man ikke, andre sagde, at det kunne man godt – at vi får klare bestemmelser om, hvornår man kan gøre brug af disse agenter, og på hvilke måder det kan gøres.

Det er et meget vanskeligt felt at have med at gøre, og det er givet, at der inden for provokationsgrænsen – både den, der kaldes den nedre, og den, der kaldes den øvre – er hensyn at iagttage. Der skal naturligvis være en ganske særligt begrundet mistanke, for at man kan tage dette ganske særlige efterforskningsmiddel i brug; det er der ingen tvivl om. At det også skal være sager af en ganske bestemt art og størrelse, kan der også være enighed om. Der skal i det hele taget være tale om opfyldelse af det, man kalder for indikationskravet.

I dette tilfælde og på dette område er det for mig at se lige så rigtigt, at det ikke er retten, der har kompetencen, men de efterforskende myndigheder. Afgørelsen skal til gengæld træffes på et passende højt niveau, normalt på chefsniveau. Det er også helt klart for mig.

Vidnepligten for politia-genter er et meget ømtåleligt spørgsmål. Der er hensyn at tage både til dem, sagen angår, og til den politia-gent, der har medvirket. Jeg skal gøre det kort her ved at sige, at jeg finder, at vidnepligten må være til stede, men at retten i de konkrete sager må tage videst muligt hensyn til den politia-gent, der har udsat sig selv og sine for fare ved at gå ind i at klare disse opgaver for at få opklaret de ofte alvorlige og grimme forbrydelser, der er tale om.

Om den sidste del af lovforslaget, der vedrører den civile del, og som væsentligt går ud på at aflaste højesteret, skal jeg blot sige, at jeg finder, at der er en rimelighed i at gøre dette og også i at overføre funktionærsager til byretsbehandling uden beløbsgrænse, men at disse forhold i øvrigt i væsentlig grad må høre hjemme under udvalgsdrøftelserne. Der er nok et og andet at sige om dette og om enkelte af de øvrige ting i lovforslaget.

Så vil jeg godt til slut, idet jeg vender tilbage til den del, der vedrører det straffeprocessuelle, sige, at vi aldeles ikke siger farvel til retssikkerheden. Jeg ser, at hr. Leif Hermann har en artikel i et dagblad i dag om, at man skulle sige farvel til retssikkerheden. Det er langt fra ønsket. Tværtimod synes jeg, at det regelsæt, der her er til behandling, vil øge retssikkerheden for alle. Det er der grund til. Derfor synes jeg, at det er at ramme ved siden af, men det sker jo undertiden også, at man hellere vil det end slet ikke ramme.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg var ikke så forudseende, at jeg bad om en kort bemærkning i forventning om hr. Hagen Hagensens sidste bemærkning. Jeg skal gøre opmærksom på, at artiklens overskrift i øvrigt er forsynet med et spørgsmålstegn.

Nej, det, der kalder mig herop, var det, hr. Hagen Hagensen, som jo er så optaget af retssikkerheden, var inde på med hensyn til,

[Leif Hermann]

at man kunne indsnævre kredsen af advokater, som kan beskikkes i sager vedrørende meddelelseshemmeligheden. Det er jo et interessant synspunkt, navnlig når hr. Hagen Hagensen er så optaget af retssikkerhedsproblemerne, og jeg vil gerne bede hr. Hagen Hagensen om at forklare, hvilke kriterier der skulle lægges til grund for indsnævringen af det antal advokater, der kan beskikkes, eller den type af advokater, der kan beskikkes i disse sager.

(Kort bemærkning).

Hagen Hagensen (KF):

Idet jeg i øvrigt vil overlade den videre drøftelse af dette forhold til udvalgsarbejdet, vil jeg understrege, hvad jeg sagde om dette: af hensyn til ensartetheden i sagerne kunne der være grund til at overveje, om det måske skulle være en snæver kreds af sagførere, der blev gjort brug af.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Nu har jeg altid opfattet ensartethedsproblemerne sådan, at det drejede sig om at få en ensartet praksis fra domstolenes side i disse sager og ikke så meget om spørgsmålet om, hvorvidt advokaterne så ensartet på det. Det er dog immervæk domstolene, der skal tage stilling til, hvorvidt indgrebet skal accepteres eller ikke accepteres, og advokaten skal blot undergive spørgsmålet almindelig kontradiktion, så jeg vil gerne have at vide, hvad der skulle være af fordele – med hensyn til ensartetheden – ved at få begrænset antallet af advokater eller typen af advokater i disse sager.

(Kort bemærkning).

Torben Lund (S):

Nu er det jo sjældent forfatterne selv, der laver overskrifterne til artikler i dagspressen, og når hr. Leif Hermann siger, at der står et spørgsmålstegn i overskriften »Farvel til retssikkerheden?«, så er det vel noget misvisende i forhold til den øvrige artikel, hvorfra jeg blot skal citere to linjer i slutningen:

»Ses disse grove svækkelser af retssikkerheden i lyset af ...« osv. osv.

(Kort bemærkning).

Hagen Hagensen (KF):

Til yderligere belysning af det af hr. Leif Hermann rejste spørgsmål skal jeg blot sige, at der jo i øvrigt inden for den danske advokatstand findes andre afgrænsninger. Der er nogle, der er antaget til at udføre offentlige og beneficerede sager. Vi andre, der ikke er det, kan beskikkes, men har ingen pligt til at tage sagerne. Men her er der tale om en ganske særlig gruppe sager, hvor det særlige forhold gør sig gældende, at den pågældende, der skal varetage en borgers tarv, ikke har mulighed for at tale med den pågældende om sagen og ud fra særlige forhold må afgøre tingene. Ud fra dette finder jeg, at der er grund til at overveje, om man ikke netop af hensyn til ensartetheden i afgørelserne til borgerens værn skulle sørge for, at det måske var en begrænset kreds, der blev antaget til at udføre disse sager.

Bjørn Elmquist (V):

Det lovforslag, som justitsministeren har fremsat, falder i to dele. Den ene har med straffesagerne, straffeprocessen, at gøre, og den anden med højesteret og civile sager, herunder ægteskabssager, og de to sidste ting skal jeg komme ind på til allersidst i mit indlæg.

Først skal jeg tale om meddelelseshemmeligheden og anvendelse af agents provocateurs. På dette område er det klart at vi bevæger os ind i en afgrænsning, i en afvejning af mere eller mindre modstående hensyn, der har været nævnt her fra talerstolen og også i den offentlige debat. Det er jo helt klart, at hensynet til retssikkerheden på den ene side og hensynet til politiets efterforskningsmuligheder på den anden er et emne, der ofte har været fremme i den offentlige debat.

Når vi taler om retssikkerheden, vil jeg dog også tillade mig at erindre om, at dette begreb vel ret beset har to aspekter. Når vi, indtil nu i hvert fald, her i salen i dag har talt om retssikkerheden, har det først og fremmest været den retssikkerhed, som folk, der blev sigtet, som var mistænkt for et eller andet, skulle have som en form for værn over for politiets og anklagemyndighedens handlemåde. Men for os i venstre at se er der også et meget vigtigt element i retssikkerheden, der består i, at vi i samfundet kan gå ud fra, kan håbe på, kan arbejde i retning af,

[Bjørn Elmquist]

at der bliver begået så få forbrydelser som muligt, at de forbrydelser, der bliver begået, bliver efterforsket, og at de bliver opklaret. Det er helt klart en stor del af retssikkerhedshensynet.

Men jeg vil også godt sige nogle ord om det andet aspekt, jeg var inde på i starten, nemlig efterforskningen og politiets mulighed for at udføre det arbejde, som vi her i folketinget, som justitsministeriet og som samfundet i det hele taget har sat det til. Vi har fået nogle høringssvar i forbindelse med dette lovforslag, og for at sige det mildt mangler der ikke kritik fra politiets og anklagemyndighedens side af specielt spørgsmålet om meddelelshemmeligheden og politiets muligheder for at gribe ind i meddelelshemmeligheden. Jeg tænker helt specielt på forslaget om beskikkelse af advokater. Fra politiets side peger man på risikoen for udsivning, altså at en bredere kreds skal få kendskab til, at der nu sker aflytning, og man har fra politiets side anført, at der kan være risiko for, at et ellers spirende og i visse henseender sikkert også udmærket samarbejde med udlandet i forsøgene på at opklare den organiserede kriminalitet, først og fremmest narkoforbrydelser, vil lide under indførelsen af en regel som denne i dansk ret.

I venstres folketingsgruppe har vi nøje overvejet disse ting, og naturligvis støtter vi lovforslaget, som det foreligger. Det er ministeren, der har fremsat det på regeringens vegne, så der skal naturligvis ikke være nogen tvivl om, at vi bakker ministerens lovforslag op og også er tilfredse med, at det kommer, men jeg bliver nødt til at sige, at der hos os også, ligesom i andre grupper i folketinget, har været lydhørhed over for politiets indvendinger. Men afvejningen er vi i gruppen enige i må ligge dér, hvor justitsministeren har lagt den. Vi lægger i denne forbindelse også stor vægt på det, som ministeren anfører i sine bemærkninger om, at udsivningsproblemet måske må søges begrænset, måske må søges løst ved, at vi laver en særlig, begrænset kreds af advokater, der beskikkes. Det var dette, som vi lige fik en debat om mellem den konservative ordfører og hr. Leif Hermann.

Og jeg kan godt forstå, hr. Leif Hermann er interesseret i at få at vide, hvem den kreds af advokater i givet fald skal bestå af, hvad det er for personer, hvad det er for en slags

advokater. Det blev ikke sagt, men jeg kunne umiddelbart gætte på, at det, man kunne være bange for i tilfælde af en sådan begrænsning af kredsen, var, at der blev tale om beskikkelse af en slags advokater, der var anklagemyndigheden og politiet særlig følgagtige. Jeg ved ikke, om det lå i den bekymring, som hr. Leif Hermann gav udtryk for fra talerstolen, men skulle det være tilfældet, vil jeg da godt skynde mig at sige, at det ikke er den slags begrænsninger, som vi mener skulle komme på tale; det er ikke det, der skal være kriteriet.

Det, der skal være kriteriet, synes jeg må være noget af det, som hr. Hagen Hagensen også var inde på. Det må have noget at gøre med, hvad det er for en slags advokater, som kan være egnede til at tage sig af det; det skulle jo gerne være nogle, der er forsvarsadvokater, og som ikke bare findes frem f.eks. ved lodtrækning. Det kan være, der er advokater, hvis advokatforretning eller advokatkontor slet ikke er gearret til den slags opgaver, og jeg ville typisk mene, at et advokatkontor med mange ansatte ville være forholdsvist uegnet, selv om de pågældende advokater i og for sig har lyst til det. Der er risiko for, at der er flere på sådan et advokatkontor, end godt er, som faktisk bare ved kontorfællesskabet og ved at være ansat på stedet får en fornemmelse af, at der nu er en eller anden telefonaflytning i gang. Det er ud fra den slags kriterier jeg synes at justitsministerens bemærkninger til lovforslaget om en eventuel begrænsning af kredsen skal ses.

Jeg skal dernæst bevæge mig over til spørgsmålet om politiagenter, som vi jo prøver at kalde dem; jeg synes, det er en dårlig dansk oversættelse. Der findes ikke rigtig noget dækkende ord derfor. Agents provocateurs er jo noget, vi har fået udefra, og der er sikkert også mange, der synes, det vil være ganske udansk, om vi nu skal til at have en bestemmelse i retsplejeloven, der går ud på, at politiet ikke må begå forbrydelser. Det står der ikke direkte, det ved jeg godt, men ethvert barn i landet må vel gå ud fra, at politiet ikke begår forbrydelser, og det er heller ikke det, der bliver hjemlet i retsplejeloven.

Som vi ser det, er dette en lovhjemmel, som lægges så tæt som muligt på den praksis, som vi har haft i Danmark igennem nogen tid, og vi kan da være med til at beklage, at vi i Danmark har følt os tvunget til også

[Bjørn Elmquist]

at tage den slags bekæmpelsesmidler i brug over for den stigende kriminalitet, men det har været nødvendigt. Det har ført til resultater i kampen mod narkotikaforbrydelserne, som ellers ikke ville være opnået, men det skal stå soleklart, at politiet aldrig må være med til at anstifte forbrydelser, som ellers ikke ville være blevet begået. Det synes jeg også helt klart fremgår både af lovteksten og af bemærkningerne til lovforslaget, som justitsministeren har udarbejdet.

Socialdemokratiets ordfører, hr. Torben Lund, var inde på, at man måske, som også justitsministeren nævner det, skulle foretage en særlig opregning af de kriminalitetskrav, der må være opfyldt, for at man kan anvende den slags usædvanlige skridt. Jeg tror, hr. Torben Lund nævnte 3 typer af forbrydelser, nemlig terrorisme, narkotikaforbrydelser og grovere økonomisk kriminalitet, og det er i og for sig også en afgrænsning, en slags kriteriefastlæggelse, som umiddelbart ville tiltale mig, såfremt vi skulle til det. Det er igen en af de ting, som justitsministeren lægger meget åbent op i sin fremsættelsestale, nemlig at vi måske om nogen tid, om nogle år, kunne foretage en endelig vurdering af spørgsmålet om kriminalitetskrav. Det synes jeg må være den rigtige vej at gå, og det vil mit parti meget gerne støtte. Skulle der være partier, der ønsker, at vi tager denne drøftelse i retsudvalget allerede nu og her mellem første og anden behandling, så er vi også med på det.

Jeg skal til allersidst gøre to ganske korte bemærkninger om den øvrige del af lovforslaget: bestemmelsen om, at ankemuligheden til højesteret fjernes fra sø- og handelsretten, og om, at behandlingen af funktionærsager omlægges. Det er vi helt med på, og vi har lagt meget stor vægt på det, som justitsministeren fremhæver i sin forelæggelsestale, nemlig at disse ændringer for så vidt angår sø- og handelsretten fører til en ligebehandling mellem Storkøbenhavn og det øvrige land med hensyn til funktionærsager. Det er vi meget glade for, og vi takker ministeren for, at han har fået mulighed for at imødekomme et sådant ønske.

Dernæst skal jeg gøre to bemærkninger om den del af lovforslaget, der vedrører fri proces i ægteskabssager. Vi synes også, det er en fornuftig vej at gå, og vi ser også dette som et første skridt i forbindelse med yderligere overvejelser af hele spørgsmålet om

meddelelse af fri proces, og jeg vil gerne spørge, om justitsministeren i sine svar senere i eftermiddag kunne komme med en antydning af, hvornår der måske fremkommer yderligere vedrørende fri proces.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Det har ikke været noget nemt lovforslag at sætte sig ind i, og det har åbenbart heller ikke været særlig nemt for venstres gruppe at skulle diskutere problemet om udsivningsrisikoen i forbindelse med advokatbeskikkelse ved indgreb i meddelelseshemmeligheden.

Jeg vil da gerne spørge hr. Bjørn Elmquist: hvordan skulle man egentlig kunne vide noget om en udsivningsrisiko på et område, hvor der ikke har været lovgivet før, med det indhold, der er tale om? Jeg har noteret mig, at formanden for politimesterforeningen den 31. januar 1985 i Berlingske Tidende har givet udtryk for noget tilsvarende, men det bliver det jo ikke bedre af. Jeg vil gerne vide, hvordan man bærer sig ad med at forestille sig en udsivningsrisiko på et område, hvor vi overhovedet ikke har haft advokatbeskikkelse i forvejen.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Det er da muligt, at det er noget, der kræver en vis fantasi og måske også, at tankerne får lov til at slippe uhindret af sted. Jeg ved ikke, om jeg kan instruere hr. Leif Hermann specielt i den henseende – det føler jeg mig i og for sig ikke kaldet til – men jeg synes, at jeg i mit indlæg var inde på noget af det, som typisk kunne forøge en risiko – i teorien i hvert fald, for det må jo indtil nu være i teorien – for en udsivning. Typisk et stort advokatkontor, hvor der er mange ansatte, og hvor man kan risikere, at nogle mennesker ganske utilsigtet – jeg står ikke og skyder nogen noget i skoene – måske lidt for mange mennesker, kommer til at få kendskab til disse sager, og så falder der måske en bemærkning i anden sammenhæng.

Det kan også være, at man specielt i de mindre byer, måske ikke så meget i København, men i lidt mindre samfund, hvor folk kender hinanden bedre, skal være endnu mere på vagt over for denne risiko. Der kan

[Bjørn Elmquist]

falde uoverlagte bemærkninger. Der kan være nogle mennesker, nogle navne, som lige pludselig bliver relevante på et advokatkontor, og så lægger nogle 2 og 2 sammen, og den, som måske er aktiv i en narkoring, kan hurtigt få en viden, som gør, at vedkommen- de begynder at bruge andre telefoner, andre meddelelsesformer end dem, man ellers ville have brugt.

Det er sådan nogle tanker, jeg har gjort mig. Det er muligt, hr. Leif Hermann ikke føler sig inspireret deraf. Jeg takker for den venlige forespørgsel.

(Kort bemærkning).

Lenger (VS):

Jeg synes, de tanker, som hr. Bjørn Elmquist har gjort sig, lyder mere som noget urealistisk tankespind; der kan falde tilfældige bemærkninger hist og pist – man skulle måske foretrække en badmintonspiller fremfor en, der spiller på et fodboldhold, eller hvad ved jeg.

Det centrale i den problemstilling, som hr. Bjørn Elmquist rejser, er, i hvilket omfang den advokat, der får denne opgave, overhovedet må sige det til andre. Forestiller hr. Bjørn Elmquist sig, at advokaten har nogen som helst ret til at sige også til f.eks. sin sekretær, hvad der foregår, og hvad han har været med til? Hvis det er hr. Bjørn Elmquists forudsætning for hele diskussionen, er det selvfølgelig rigtigt, at vi står over for en meget alvorlig udsivningsrisiko. Men hvis det ikke er en forudsætning, og hvis forudsætningen er, at advokaten ikke må sige det til nogen overhovedet uden for den kreds, ja, så kan det jo egentlig være lige meget, om der er få eller mange ansatte på det advokatkontor.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Jeg forestiller mig, at den advokat, som måtte blive beskikket fra den begrænsede kreds, hvis det bliver tilfældet, selvfølgelig må have en medarbejder, som er indviet i disse ting, men jeg vil nok mene, at det i praksis kan være besværligt at håndtere disse oplysninger. Hvad gør man med dokumenter, som man får? Hvad gør man med breve, som man skriver? Skal de læses inde i et pen-

geskab? Skal de lægges i det almindelige arkiv? Har man et stort arkiv? Det var alle disse ting, der indgik i mine få bemærkninger om, at man måske ved en eventuel begrænsning af kredsen burde se på, hvilken art advokatkontor den pågældende har.

Men lad nu være med at tro, at dette er en autoritativ udlægning af teksten. Jeg synes, det er rigtigt at gøre sig nogle tanker om, hvad der kan blive konsekvenserne af dette lovforslag. Det er vel det, vi i folketinget er sat til at overveje allerede ved første behandling.

Men jeg mener også, at vi i retsudvalget kan stille nogle spørgsmål til justitsministeren, så vi kan trække yderligere på den store ekspertise, der foreligger, og jeg må bestemt henholde mig til, at der fra politiets side ad- vares ganske alvorligt mod udsivningsrisiko- en.

(Kort bemærkning).

Hagen Hagensen (KF):

Jeg henstiller til dem, der nu har drøftet, hvad der kan sive ud fra et sagførerkontor, at vi gemmer den drøftelse til det kommende udvalgsarbejde, for der kan siges mange ting om det. Må jeg blot have lov til at nævne, at for den, der har ført en straffesag som forsvarer, gælder, at den ekstrakt, der har været i sagen, og som er udleveret til ham, skal tilbageleveres efter sagens afslutning. Det kan godt være, det ikke altid sker, men det er det, der skal gøres.

Hvad ville der i øvrigt være i vejen for en bestemmelse om, at man i disse sager slet ikke skulle have papirer hjemme på sagførerkontoret? Man skal ikke føre brevveksling med nogen. Man får sin beskikkelse, og man skal være der. Hvorfor skulle man belaste sig selv? For den sagfører, der skal påtage sig den opgave, er det faktisk en kolossal belastning, at han ikke kan tale med den, hvis tarv han skal varetage. Det vil være bedre, om man i så fald opbevarer det hos retten. Så er det simpelt hen klaret, og jeg synes ikke, man skal gå dybere ind i de forhold. Vi vender sikkert tilbage til det under udvalgsarbejdet.

Leif Hermann (SF):

[Leif Hermann]

Jeg vil gerne starte med at sige tak til det konservative folkepartis ordfører for, at udsivningsproblemerne blev sat på plads.

Det er en ganske betydelig mundfuld, justitsministeren har serveret for os her, en mundfuld, som indeholder ganske forskellige ingredienser. Jeg skal forsøge inden for den taletid, der er til rådighed, at kommentere de hovedgrupper af forslag, som er fremsat, først og fremmest det civilretlige.

Vi har i socialistisk folkeparti selvfølgelig sympati for, at berammelsestiden ved højesteret nedbringes, og vi har ikke nogen særlige indvendinger imod, at de sager, der behandles af højesterets 3 mands udvalg, udvides med sagerne om sagsomkostninger og processuelle straffe.

Noget tilsvarende gælder, når vi ser på spørgsmålet om fri anke af sagsomkostninger i landsretssager og sø- og handelsretssager. Vi kan godt tiltræde bestemmelsen om, at disse sager skal kunne ankes efter reglerne om tredjeinstansbevillinger, reglerne om frist for indsendelse af ekstrakter til højesteret, yderligere adgang til skriftlighed ved domsforhandling osv. Udelukkelse af kære i landsretssager ved enstemmige kendelser og beslutninger har vi heller ikke noget imod.

Derimod ser det lidt anderledes ud, når vi kigger på den problemstilling, der er anført for så vidt angår spørgsmålet om at henvise ansættelsessager fra sø- og handelsretten i København til byretten. Fra en del af de organisationer, der er blevet hørt, er der jo blevet rettet en række indvendinger mod den foreslåede ændring. Det er påpeget, at sø- og handelsretten i disse sager har en betydelig grad af sagkundskab, fordi der deltager dommere med særlig sagkundskab i sådanne sager.

På den anden side kan vi også godt se, at det måske kan kaldes københavneri, hvis netop København er det eneste område, der skal have ansættelsessager behandlet i sø- og handelsretten. Jeg vil ikke udelukke, at vi kan acceptere en ordning som den, der foreslås af ministeren, men vi mener, at der er en lang række spørgsmål, der skal afklares, bl.a. netop spørgsmålet om, i hvilken grad man i øvrigt i disse sager kan styrke byretterne med sagkyndig assistance.

Noget tilsvarende gælder med hensyn til reglen om appel af konkurssager fra sø- og handelsrettens skifteretsafdeling. Det er jo

selvfølgelig også noget, der i nogen grad kunne medvirke til at nedbringe sagstallet ved højesteret, men på den anden side var antallet af skifteretsappeller i 1984 9. 9 sager indbragtes fra sø- og handelsrettens skifteretsafdeling for højesteret, og det er jo ikke meget, men lidt har da også ret. Den samme argumentation, som vi anførte i spørgsmålet om ansættelsessagerne, gælder sådan set her. Vi vil i udvalget se på, hvorvidt det er muligt i disse sager at skabe en tilfredsstillende ordning, så det saglige indslag i behandlingen ikke svækkes.

Ophævelsen af den så at sige automatiske fri proces-ordning for sagsøgte og appelindstævnedes i ægteskabssager er vi som udgangspunkt ikke så forfærdelig meget for. Det er jo ikke mange ægteskabssager, der havner i retten, set i forhold til den samlede mængde ægteskabssager. Langt den overvejende del, så vidt jeg ved over 90 pct., afgøres jo ved statsamtterne, og de mennesker, som så havner som sagsøgte i retterne i disse sager, er i hvert fald for os at se umiddelbart ikke de stærkeste og har derfor brug for den beskyttelse, der ligger i beskikkelse af en advokat og dermed i realiteten en fri procesordning. Derfor vil vi som umiddelbart første udgangspunkt sige, at vi ikke er særlig begejstrede for det, men vi vil godt drøfte det i et lidt bredere perspektiv, hvis det kan føre os ind i en drøftelse af forbedrede retshjælpsordninger, og jeg kan da så betro ministeren og folketetinget i øvrigt, at det kommer vi nok til, idet socialistisk folkeparti og venstresocialisterne i løbet af kort tid fremsætter et forslag om forbedrede retshjælpsordninger.

Så kommer vi til det grimme: legalisering af politiprovokatorerne. Strafferetsplejeudvalget har jo med betænkningen fra december stået fadder til denne lidt kedelige nyskabelse i dansk politivirksomhed. Det er en nyskabelse, der har vundet indpas i politiets arbejde, navnlig ved efterforskning i narkotikasager, i hvert fald har offentligheden ikke været orienteret om og har ikke haft lejlighed til en drøftelse af anvendelsen af politiprovokatorer i andre sammenhænge.

Baggrunden er angiveligt, at man ellers ikke kan få fingre i de bagmænd, som det selvfølgelig er væsentligt at få fat på i disse afskyelige forbrydelser, og indtil nu har domstolene godkendt anvendelsen af agenter i de

[Leif Hermann]

sager, der er forekommet inden for narkotikaområdet.

Endelig skal det måske i samme sammenhæng nævnes, at højesteret har godkendt anonymisering af vidner og disses vidneforklaringer, og jeg henviser her til debatten om vores lovforslag om forbud mod anonyme vidner.

Lovforslaget definerer i overensstemmelse med strafferetsplejeudvalgets betænkning agentvirksomhed eller det forhold, at der træffes foranstaltninger med henblik på at tilskynde nogle til at udføre eller fortsætte lovovertrædelsen, som tilbud om bistand. Herved placerer man agentvirksomheden som en overtrædelse af straffelovens § 23 om medvirken, og det er selvfølgelig noget, vi ikke som lovgivere kan være med til at give politiet grønt lys for, uanset at forholdet er straffrit, for så vidt som man ikke kan forestille sig, at politiet har forsæt til at overtræde straffelovens § 23. Men allerede det forhold, at man objektivt set definerer agentvirksomheden som overtrædelse af straffelovens medvirkenbestemmelse, udvisker skellet imellem politi og forbryder. Det er meget uheldigt, for nu at sige det pænt, at vi skal komme i en situation, hvor skellet mellem politi og forbrydere af lovgiveren bevidst udviskes.

Jeg synes også, det må være lidt ejendommeligt for en konservativ justitsminister, at man uanset det gode formål vil lægge navn til sådan noget. Man kunne måske overveje betimeligheden af brug af politiagenter, såfremt der entydigt og klart var tale om, at det var fastlagt, at provokationen kun kunne ske, når forbrydelsen var begyndt at strække sig ind over landets grænser, at det kun fandt sted inden for klart veldefinerede områder, og at politiet, og kun politiet, undlod at gribe ind med den motivering, at man så senere havde lejlighed til at slå til, når man havde fået fat i disse her pengegriske bagmænd. Men det er ikke tilfældet med det foreliggende lovforslag; tværtimod udvider man området for anvendelsen af agenter i forhold til den gældende praksis. Der er intet kriminalitetskriterium, og det er naturligvis oplagt, at der her er tale om en helt ekstrem og vel at mærke ubegrundet udvidelse i forhold til, hvad politiet hidtil har ønsket.

Det fastlægges som hovedregel – så vidt jeg kan se, må det være hovedreglen – at po-

litiagenten ikke skal føres som vidne i retten. Der gælder lidt andre vidnefritagelsesgrunde, og retten kan pålægge agenten vidneforklaring, såfremt sagens beskaffenhed og dens betydning for vedkommende part og samfundet gør det berettiget. Selvfølgelig er der et hensyn til beskyttelsen af agenten, men den pågældende agent går jo frivilligt og med åbne øjne ind i agentvirksomheden. Hvad er så begrundelsen for, at man skal operere med en vidnefritagelsesgrund i denne sammenhæng?

Samtidig kan man så give forsvareren pålæg om ikke at viderebringe oplysninger om, at der har været benyttet agenter, og det betyder, at forsvareren selv under domsforhandlingen vil være afskåret fra at udnytte den viden, han er blevet bekendt med som følge af anvendelsen af agenterne. Hidtil har vi begrænset forsvarerens mulighed for at snakke videre til under efterforskningen, men her strækker vi det altså også ind i domsforhandlingen. Det er såmænd ikke noget røvedt, socialistisk synspunkt, det er et synspunkt, som også deles af en enkelt dommer, hvis mindretalsudtalelse fylder godt op i udtalelsen fra vestre landsrets præsident.

Jeg kan se, at min taletid er udløbet, og jeg håber, at jeg så i anden omgang får lejlighed til at komme ind i spørgsmålet om meddelelseshemmeligheden, hvor vi måske er knap så bistre, som vi er, når det drejer sig om agenterne.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg vil gerne sige tak for lovforslaget. Det indeholder et forsøg på at fremskynde afgørelserne i højesteret. Det synes jeg er en god ting, og jeg skal vende tilbage til det.

Men især er jeg glad for, at ministeren med dette lovforslag giver os anledning og god grund til at drøfte spørgsmålet om brugen af politiagenter, politiprovokatorer, og om indgreb i meddelelseshemmeligheden. Når jeg mener, det er godt, at vi får den anledning, er det jo, fordi vi i Danmark i den seneste tid har gjort brug af politiprovokatorer på en meget uheldig måde. Det er ikke reguleret. Jeg forstår ikke, at politiet kan tillade sig at gøre det.

Endelig har vi haft aflytning af telefoner i sager, hvor det ikke har været muligt, end ikke for folketetinget, at komme til bunds i

[Bernhard Baunsgaard]

sagen. Jeg tænker her på forholdene omkring Tvindskolerne. Derfor er det godt, at vi nu får lejlighed til at drøfte disse ting i form af et lovforslag.

Må jeg først sige lidt om dette med at begrænse antallet af sager, der ender ved højesteret, og dermed forkorte den tid, man skal vente på den endelige afgørelse. Der er først alle de sager, som vi vel kan kalde »mere ordinære funktionærsager«. Jeg synes, det er i orden, at man lader dem begynde ved byretten, også i Storkøbenhavn, og at der derefter normalt kun er mulighed for at appellere til landsretten. Sådan er det ude i det øvrige land, og det er i orden.

Jeg vil også gerne se på, om vi kan stoppe de almindelige kære- og ankesager før højesteret. Der er ét område, hvor jeg med det samme vil sige, at jeg ikke mener, det vil være rimeligt at gennemføre, at man normalt ikke – selv om det kun sker i hovedstadens område – kan appellere til højesteret, og det er konkurssagerne. Den lovgivning, vi har på konkursområdet, er så skrøbelig og så brøstfældig, at jeg er overbevist om, at der ved brugen af den sker ting, som ikke burde ske i en retsstat. Jeg tænker her ikke alene på, at Bøje Nielsen har måttet finde sig i, at et maleri blev vurderet til 40.000 kr. af folk, der ikke havde særlig forstand på det, og derefter kunne sælges i udlandet til ¾ mill. kr. Jeg tænker også på de mange sager, hvor fast ejendom er blevet solgt til under vurderingsprisen, og enhver, der ved, hvordan vurderingen forholder sig til den reelle værdi af fast ejendom, erkender, at et eller andet må der være galt. Derfor kan jeg ikke i dag gå ind for dette.

Derefter kommer vi til det, som jeg især var glad for at vi fik lov at drøfte her i salen, nemlig spørgsmålet om brugen af politiprovokatorer. Vi har ikke noget dækkende udtryk, blev der sagt. Nej, men så må vi jo bruge en oversættelse af den franske benævnelse, og det er politiprovokatorer. Som generel holdning til det vil jeg sige, at jeg ikke mener, at man bør tillade politiet at bruge politiprovokatorer. Der er sager, hvor det kan være rimeligt, sager, som i forvejen ifølge anden bestemmelse er undtaget – det er kapitlerne 12 og 13, der drejer sig om statens sikkerhed og selvstændighed. Det er klart, at her må man kunne bruge helt usædvanlige regler, og jeg kan ikke på andre områder på

forhånd give tilsagn om, at vi vil gå ind for politiprovokatorer. Vi vil naturligvis gerne drøfte det i udvalget. Skulle der være enkelte områder – jeg tror, at SFs ordfører formulerede det som »international narkokriminalitet« – vil jeg gerne drøfte dette i udvalget, men jeg kan ikke på forhånd sige, om det overhovedet vil være rimeligt.

Det må jo være oplagt, at hvis dette lovforslag falder, så kan politiet ikke mere bruge politiprovokatorer undtagen i de sager, som jeg nævnte: statens selvstændighed og sikkerhed.

Så er der spørgsmålet om advokater. Den radikale holdning er, hvis et flertal tillader brugen af politiprovokatorer, at der under alle omstændigheder må udpeges en advokat til at varetage interesserne for den, det går ud over.

Så er der spørgsmålet om indgreb i meddelelseshemmeligheden. Jeg vil gerne til drøftelse af det have lov til at citere lidt fra den betænkning, nr. 1023, som danner baggrund for det, vi drøfter her, beskyttelsen af meddelelseshemmeligheden. Der siger udvalget – strafferetsplejeudvalget:

»Der er i udvalget enighed om, at der for politiets foretagelse af indgreb i meddelelseshemmelighed generelt set bør sættes snævre grænser. Adgangen til frit at kunne give udtryk for sine tanker i skrift og tale over for andre mennesker, uden at uvedkommende, herunder offentlige myndigheder, gør sig bekendt med indholdet, må anses som en fundamental rettighed for den enkelte. Rettigheden er endvidere af væsentlig betydning for vort samfundssystem, hvorfor også almene hensyn tilsiger beskyttelse heraf.

Den omstændighed, at den eller de personer, som indgrebet rammer, ikke direkte mærker noget hertil, gør ikke indgrebet mindre betænkeligt. Tværtimod øger indgrebets karakter af en hemmelig foranstaltning behovet for at sætte snævre grænser for dets anvendelse. Det er også vanskeligt for offentligheden at skaffe sig overblik over, i hvilket omfang indgrebet faktisk benyttes.«

Dette kan ethvert folketingsmedlem bestemt underskrive. Disse ord, der står på siderne 51 og 52 i betænkning nr. 1023, synes jeg er gode at have i tankerne, når folkettinget behandler dette forslag om, hvordan indgrebene skal ske.

[Bernhard Baunsgaard]

Må jeg først sige, at der i dag er en meget lang strafferamme med hensyn til indgrebet vedrørende telefonen. Den er 8 år. Rammen vedrørende breve er noget mere brøstfældig. Nu forsøger man at slå det sammen og sætte grænsen til 6 år i stedet for 8 år. Man kan naturligvis sige, at når vi indskrænker straffetiden – det har vi jo gjort nogle gange – er det rimeligt, at man også sænker den, når man i det hele taget er interesseret i indgreb i meddelelshemmeligheden. Jeg kan godt forstå, at man som politimand er interesseret i det. Det er vanskeligere for mig at forstå, at man er det som lovgiver og som jurist.

Man har heller ikke overholdt dette med strafferammen på de 6 år. Når man foreslår indgreb i § 264, stk. 2, er strafferammen 4 år. I det hele taget finder jeg, at det er et betænkeligt indgreb. Vi er parat til at være åbne i en diskussion specielt om narkosager, men ellers må det, der giver anledning til dette, være noget, der vedkommer os alle sammen: statens selvstændighed og sikkerhed.

Måtte jeg så om det sige, at der i alle tilfælde skal udpeges en advokat. Jeg er glad for og tilfreds med, at ministeren siger, at det ikke bør være udvalgte advokater, der uundgåeligt ville komme under mistanke for at optræde som gidsler.

Måtte jeg derefter lige strejfe det sidste punkt, som jeg synes er så væsentligt. Når politiet, fordi der er tale om en alvorlig forbrydelse, sådan som folketingsets flertal nu engang bestemmer sig til at fastsætte grænsen, har fået denne tilladelse og opsnapper oplysninger om mindre kriminalitet, finder jeg, det er i orden, at politiet bruger denne oplysning i efterforskningen. Men jeg mener, at det er nødvendigt, at det bliver bestemt i loven, at denne opsnappede meddelelse om mindre kriminalitet – det kan jo f.eks. være biltyveri, som man er kommet under vejrs med, hvor der er en narkomistanke – ikke må anvendes som bevismiddel i retten.

Birgith Mogensen (CD):

Betænkning nr. 1023, afgivet af justitsministeriets strafferetsplejeudvalg, angående politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter etc., er et digert værk, som belyser problemet set fra mange vinkler. Helt naturligt munder udvalgets konklusioner ikke ud i total enighed.

CD er på mange områder enig med justitsministeriets konklusioner af udvalgsflertallets tilkendegivelser, men jeg vil da godt gå et skridt videre. Med hensyn til al kriminalitet, som kan skade en meget stor del af befolkningen, mener jeg, at politiets beføjelser med hensyn til efterforskning bør udvides ret kraftigt. Jeg tænker primært på narkotikaforbrydelser, men over for afsløring af økonomiske forbrydelser bør politiet også gives langt mere vidtgående beføjelser med hensyn til opklaring. Dette argument fremsætter jeg ikke, fordi jeg er vidende om, at narkotika i mange tilfælde er forbundet med økonomisk kriminalitet. Læg mærke til, at narkobagmænd meget sjældent afsløres, og det er en alvorlig tanke værd.

Narkotikasmugling er efterhånden en meget brugt facon til renavskning af sorte penge, men det omvendte er efter alt at dømme lige så almindeligt. Med nævnte transaktioner følger skattesvig, som uden tvivl kan tælles i milliarder af kroner. Disse intelligente samfundsforbrydere kan politiet ikke indkredse og eliminere, såfremt der ikke benyttes utraditionelle opklaringsmetoder. Derfor mener jeg, at politiet næsten skal have lov til at benytte hvilke som helst former for efterforskning og opklaringsideer. Ingen former for afsløring af disse inhumane og pengebærlige forbrydere skal båndlyses. Dermed har jeg sagt, at jeg finder provokerende agenter samfundsgavnige. Dermed har jeg sagt, at brevåbning og telefonaflytning og ekstreme afsløringsmetoder skal accepteres. Det gælder naturligvis også statssikkerhedsmæssige hensyn. Sagt rent ud, vi må ikke blive så pæne over for intelligente og grove forbrydere, at vi på forhånd faktisk direkte og indirekte viser disse uhyrer, hvor smuthullerne findes.

Vi må vedtage love på førnævnte områder, der præventivt advarer den art storforbrydere. Kort sagt, vi må give den udøvende og dømmende magt næsten ubegrænsede muligheder for at stoppe national og international storkriminalitet.

Lenger (VS):

Forslaget er, som også andre har været inde på, temmelig sammensat, og derfor er det nok vanskeligt at få alle deltaljer med.

[Lønger]

Jeg vil starte med at sige, at vi gerne vil overveje de foreslåede regler vedrørende retighederne for sagsøgte i ægteskabssager som et led i, at reglerne om fri proces i øvrigt overvejes, men vi synes ikke om den sammenhæng, som ministeren sætter dem ind i. Han ser dem tilsyneladende kun i en økonomisk sammenhæng og tilsyneladende primært ud fra overvejelser om at ændre reglerne for fri proces, sådan at der kan skaffes flere midler til andre former for fri proces. Det synes vi ikke om, fordi ministeren derved kommer uden om at tage selvstændig stilling til, om de nuværende regler faktisk har en selvstændig værdi eller de ikke har det. Hvis de i sig selv indebærer urimeligheder, vil vi gerne være med til at se på dem. En eventuel besparelse skal dog i den sammenhæng udelukkende betragtes som det, man i EF-sammenhæng vistnok kalder for en bifangst.

Dernæst om politiets anvendelse af provokatører. Indtil for få år siden var det slet ikke noget problem; der blev ikke brugt politiprovokatører. VS har flere gange stillet forslag med det sigte, at provokation hverken kan accepteres som et middel i efterforskningen eller i bevisfremkaldelsen. Der har været en række konkrete sager, hvor de afgørende beviser har bestået i handlinger provokeret af politiet eller på foranledning af politiet. Der har været anvendt både politifolk og civile som provokatører. Der har været eksempler på, at provokationen ikke har begrænset sig til at fremkalde en lovovertrædelse, som med sandsynlighed alligevel ville være begået, f.eks. da leverandøren af et kvantum stof end ikke kunne fremskaffe den mængde, som politiprovokatøren bestilte.

Politiprovokatører har også opnået honorar, hvilket for os at se indebærer en alvorlig risiko for retssikkerheden. Og som dette er udformet, skal det tilsyneladende fortsat være muligt. Reglerne indebærer kun, at der ikke må anvendes personer, som befinder sig i et uheldigt afhængighedsforhold til politiet.

Ministerens forslag går ud på det, man kunne kalde en slags begrænset anvendelse af politiprovokatører. F.eks. vil det efter forslaget falde uden for reglerne at forsøge at provokere i en restaurant til at veksle nogle spillemærker, og det er naturligvis godt nok. Men om vi så opstillede de skrappest tænkelige betingelser, ville politiprovokatører fort-

sat være uacceptable. Lad mig lige først sige, at forslaget faktisk ikke opstiller de skrappest tænkelige betingelser, men det er en anden ting. Eksempelvis begrænses brugen af politiprovokatører ikke til politifolk, og det vil fortsat være muligt at undlade at føre provokatøren som vidne i retssalen.

Det vigtigste i ethvert forsøg på overhovedet at opstille betingelser er naturligvis, at provokatører ikke må være med til at fremkalde en forbrydelse, som ellers ikke ville være begået, og at provokatøren ikke må øge forbrydelsens grovhed. Den regel har ministeren med i forslaget, og den indebærer også en stramning i forhold til hidtidig praksis, hvor der jo også foreligger eksempler på, at den senere dømte ikke var i besiddelse af noget stof, da provokatøren faktisk indtrådte i handelen, og hvor man måske godt kan sige, at forbrydelsen ville være blevet begået alligevel, men ikke nødvendigvis af den samme person, hvilket faktisk er et helt centralt spørgsmål, når vi diskuterer individets retssikkerhed.

Selv med denne indskrænkning, som ministeren altså foreslår, står vi imidlertid over for en logisk umulighed, for det vil jo aldrig kunne efterprøves, om forbrydelsen ville være begået alligevel. Selv hvis et stof i en narokosag bevisligt er til stede, kan vi ikke være 100 pct. sikre på, at det også vil blive handlet. Muligheden bør dog i det mindste stå åben, uanset hvilken lovovertrædelse der forventes.

Man kan heller ikke begynde at gøre sig overvejelser om, at den forbrydelse, som forbryderen skal provokeres til, skal være en, som han plejer at gøre sig skyldig i, for provokatører skal jo netop anvendes, når det ikke kan bevises, at hovedmanden er skyldig.

Udgangspunktet for at anvende provokatører er i virkeligheden, at man står over for en person, der er skyldig i et eller andet, men dermed bryder vi jo direkte princippet om, at ingen faktisk er skyldig, før hans sag er prøvet ved en domstol. En bestyrket mistanke er trods alt fortsat ikke det samme som en dom.

Det er som bekendt oftest narkokriminalitet, vi taler om, når vi taler om brug af politiprovokatører. Vi er helt opmærksom på de problemer, som gælder for efterforskningen på narkoområdet, men der er faktisk argumenter, som taler imod anvendelse af provokatører netop på narkoområdet. For helt

[Lenger]

uanset reglen om, at provokatører ikke må fremkalde en forbrydelse, er det jo utrolig store penge, som det oftest drejer sig om, og dette i sig selv indebærer en ganske alvorlig fristelse til, at man alligevel fremkalder en forbrydelse. Den risiko kan vi ikke se bort fra, fordi brugen af provokatører altid vil indebære som en svaghed, at det aldrig kan efterkontrolleres, at en forbrydelse alligevel var blevet begået.

Hvis det er bagmænd, vi er ude efter på narkoområdet – og det er det jo forhåbentlig – forekommer det helt usandsynligt, at politiet ved hjælp af en provokatør skulle kunne afsløre selveste bagmanden, uden at provokatøren undervejs havde gjort sig skyldig i helt indiskutable lovovertrædelser.

Dertil kommer, at narkomiljøet bestemt ikke er ufarligt, og at provokatøren udsætter sig for en ganske alvorlig personlig risiko, som jeg da godt engang ved lejlighed kunne tænke mig at høre Dansk Politiforbund kommentere, ligesom der må foreligge et ganske interessant forsikringsforhold i forbindelse med brugen af provokatører, især når de er civile.

Vi skal i det hele taget være meget varsomme med at udvide efterforskningsmidlerne, ikke mindst på narkoområdet, fordi strafferammerne er så høje og derfor af så stor betydning for den enkelte, og fordi de særlige efterforskningsmidler meget ofte vil stå som eneste bevis. Provokatører og anonyme vidner f.eks., som jo er inde i debatten, vil øge muligheden for, at vi får en eller anden dømt – ingen som helst tvivl om det – men de vil også øge muligheden for, at det er den forkerte, vi får dømt.

I forbindelse med forslagene om indgreb i meddelelseshemmeligheden optræder begrebet tilfældighedsfund på en, synes jeg, meget upræcis måde i ministerens forslag. På den ene side vil ministeren tillade brugen af tilfældighedsfund i efterforskningen, på den anden side skal retten kunne afskære bevisførelsen, hvis særlige hensyn taler for det.

Men uklart eller ej er det nødvendigt helt at forbyde anvendelse af tilfældighedsfund, i det mindste hvis de er af en sådan karakter, at de ikke ville kunne berettiggte det foretagne indgreb i meddelelseshemmeligheden. I modsat fald risikerer vi nemlig det, der svarer til opskruede sigtelser – man kunne kalde det opskruede mistanker – fra politiets side for

at opfylde kriminalitetskravet om en straffeframme i mindst 6 år.

Alene på grund af denne mangel er vi ikke begejstrede for ministerens forslag. Vi er opmærksom på, at der i lovforslaget sker en række stramninger, også udmærkede stramninger, bl.a. af kriterierne for brevåbning, men det kan ikke dække over, at der også er problemer.

Vi synes også, at det er en god ting, at der skal beskikkes advokater i sager om f.eks. telefonaflytning, men samtidig undtages advokatdeltagelse jo f.eks. i sager, der vedrører politiets efterretningstjeneste, og som reglerne udformes, ville advokaterne blive afskåret fra at medvirke f.eks. i den sag, hvor Tvind Skolerne blev aflyttet. Uden at sagen nogen sinde blev oplyst til bunds, kan man ræsonnere sig frem til, at det kun kan være på terroristindiciene, at der af en eller anden dommer f.eks. i Horsens eller i København blev givet en tilladelse til telefonaflytning.

Trods denne undtagelse synes vi alligevel, at advokatdeltagelsen er et fremskridt; omvendt synes vi altså også kun, at det er et lille fremskridt, for vi kender jo konstruktionen fra lokalnævnene, og noget engageret forsvar for den fraværende klient skal man næppe forvente, da i særdeleshed ikke, hvis det lykkes at begrænse gruppen af advokater til en lille håndplukket skare.

Betingelserne for, at der efterfølgende skal gives besked om, at telefonaflytning har fundet sted, som nu er med igen, kender vi fra mange års praksis, hvor reglen er blevet til undtagelsen og undtagelsen er blevet til reglen – dem giver vi ikke noget for.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at jeg selv har haft fornøjelsen af, at der umiddelbart efter, at jeg var blevet opstillet som folketingskandidat for VS, var nogen, som udførte ganske besynderlige aktiviteter på min telefonledning, sådan at min også ganske avancerede telefonbåndoptager faktisk gik i gang og optog samtaler fra nogle – ikke ganske tilfældige – men helt andre mennesker, end jeg i hvert fald havde ringet til eller var blevet ringet op af. Men forelagt dette bevis, at jeg altså havde båndoptagelser af samtaler, som min telefonbåndoptager havde optaget fra helt uafhængige abonnenter, ville politiets efterretningstjeneste ikke svare på, om min telefon var blevet aflyttet. Det eneste, jeg fik oplyst om det, var, at Jydsk Telefon-Aktiesel-

[Lenger]

skab sagde, at det i hvert fald var et eller andet, som lå uden for deres område, så de regler, ministeren foreslår her, giver jeg ikke ret meget for.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Debatten her i dag viser klart, at det emne, vi behandler, skal behandles med megen varsomhed, at der er tale om en balancegang. Kristeligt folkeparti erkender også, at der er flere aspekter i det. For det første har vi vores retssikkerhed; vi vil gerne have så høj opklaringsprocent som muligt af de forbrydelser, der begås, og for det andet har vi hensynet til den enkelte borger, den sigtedes retssikkerhed. Derfor må et sådant forslag blive en balancegang, og jeg synes også, at debatten har vist, at det er en debat, som i høj grad kommer til at foregå i retsudvalget, hvor der vil blive lejlighed til at få belyst mange af sagens aspekter.

Kristeligt folkeparti mener, at telefonaflytning kan være nødvendig. Man kan jo diskutere spørgsmålet om advokat og udsivning eller ej, men dér kommer igen hensynet til den enkelte borger og hensynet til opklaringsgen af sager.

Da det jo ligesom ved anvendelse af agenter drejer sig om grovere sager, f.eks. grove narkotikasager, tror jeg, at de allerfleste i Danmark er interesserede i, at vi får opklaret så mange af dem som overhovedet muligt, men vi lever også i et retssamfund, hvor vi nødig vil have, at enkelte borgere udsættes for uberettigede anklager, f.eks. beskyldninger, som ikke var rigtige, og som kunne få katastrofale følger for dem. Derfor vil vi gerne sikre den enkelte, og det er vel dér, spørgsmålet om advokater kommer ind. Så kan man diskutere, om der skal være særlige advokater eller ej, og der kan selvfølgelig være synspunkter både for og imod, alt efter den overbevisning, man nu har, så det er noget, man må drøfte meget nøje.

Kristeligt folkeparti følger også, at brugen af politiagenter er noget, som normalt ikke bør finde sted; men det er også svært at udelukke, at det aldrig kan finde sted, hvis man f.eks. kan opklare en alvorlig narkotikaforbrydelse el.lign. Derfor bør muligheden være der, og måske kan vi i retsudvalget finde ud af, hvor meget det kan strammes. Der er og-

så hensyn som vidnepligten, provokatørernes sikkerhed og meget andet.

Kristeligt folkeparti er meget tilfreds med, at vi nu får en ligestilling; når det gælder funktionærsager, kan jeg egentlig ikke forstå, hvorfor København skal have en særbehandling; det må være rimeligt, at man er ligestillet, ligegyldigt hvor man bor i landet, samtidig med at der er sikret mulighed for at henviser alle domstolssager i særlige spørgsmål, som man ønsker uddybet, til sø- og handelsretten.

Vi er således meget positive over for det foreliggende forslag, som vi tror vil give anledning til megen diskussion i udvalget, hvorunder mange ting vil blive belyst. Vi går positivt ind i udvalgsbehandlingen.

Poulsgaard (FP):

Det er jo et digert værk, vi har til behandling her, og det er svært for ikke-jurister at gennemskue, hvad der står. Vi kan også se, at strafferetsudvalget har haft problemer, idet der er både mindretals- og flertalsindstilling – det er naturligt nok.

Jeg vil ikke holde en lang ordførertale her ved første behandling. Det, som vi rent umiddelbart har fået ud af lovforslaget, er, at vi synes, det, justitsministeren er kommet frem til, ser ret fornuftigt ud, så jeg tror, jeg kan tilsige lovforslaget en velvillig udvalgsbehandling.

Maisted (FD):

Jeg må give hr. Poulsgaard ret i, at dette forslag er temmelig ufolkeligt, for at sige det mildt. Når man sidder og lytter, føler man, at man pludselig er dumpet ned i en særlig klub, der diskuterer befolkningens vilkår inden for retssikkerheden. Jeg synes, det er meget beklageligt, at man ikke har været i stand til at afmystificere politi og retsvæsen på en sådan måde, at enhver borger let kan forstå, hvad det er, der foregår. For selvfølgelig vil den danske befolkning sige, at politiet skal have al den hjælp, de overhovedet har behov for, hvad enten de nu skal benytte sig af disse politiprovokatører, eller hvilke andre metoder de skal anvende for at opklare grove forbrydelser som f.eks. narkoforbrydelser. Det tror jeg ikke at der er ret mange danskere der ikke er enige i. Men samtidig er man nervøs for, at der skal indsnævre sig poli-

[Maisted]

tistatsmetoder efter sådanne regler. Jeg mener bestemt, at det skyldes, at man ikke har en fornuftig dialog med befolkningen, at det altså er vanskeligt tilgængeligt stof, og at det ligesom er forbeholdt jurister, hvad der er retssikkerhed her i samfundet, fordi det er gjort uforståeligt for de almindelige borgere.

Selve lovforslaget ser fornuftigt ud på disse områder, og hvem vil ikke også gerne være med til en aflastning af domstolene. Men når man som lægmand løser disse paragrafer og ser, at højesteret og andre domstole skal aflastes, spørger man sig selv, hvorfor dommerne ikke for længe siden har fået at vide, at de skal beskæftige sig med det, der vedrører deres arbejde ved domstolene, og ikke administrative opgaver. Det ville være ganske logisk, at man greb ind dér og sagde, at dommerne skal holde sig til deres område, sådan at man også får en adskillelse imellem de administrative og dømmende myndigheder. Det ville være en lettelse for dommerne ved vores domstole.

Desuden mener jeg, at der udføres en masse unødvendigt arbejde, hvis man ikke konsulterer hinanden op igennem retssystemet, taler sammen, ja, jeg vil nærmest sige holder dommermøder. Hvis man fik gjort det mere effektivt, kunne det være, at man undgik en række ankesager, hvis man gjorde det klart for folk, der blev stillet for de danske domstole.

Men som helhed er jeg positivt indstillet over for forslagene. Hr. Bernhard Baunsgaard kom med nogle relevante indvendinger med hensyn til sø- og handelsretten, og dem kan jeg helt tilslutte mig. Jeg er selvfølgelig kritisk over for et system, der kan medføre, at borgere bliver behandlet på den måde, som hr. Bernhard Baunsgaard beskrev at hr. Bøje Nielsen var blevet behandlet på. Det kan jeg selvfølgelig heller ikke acceptere.

Men som helhed er jeg altså positivt indstillet over for lovforslaget.

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Vi har allerede haft en længere drøftelse af denne sag vedrørende telefonaflytning og agent provocateur-problemet både nu og ved tidligere lejligheder, og jeg forstår, at flere af ordførerne har yderligere bemærkninger i anden omgang. Derfor vil man forhåbentlig tilgive mig, at jeg prøver på ganske kort at

besvare de forskellige spørgsmål, der er fremdraget under behandlingen, og at komme med en konklusion i forbindelse med denne debat.

Må jeg først sige tak for den meget store tilslutning, der har været til de ændringer i civilprocessen, der er fremsat forslag om. Det vedrører spørgsmålet om aflastningen af højesteret, dette, at man ligestiller alle for domstolene, hvad enten de bor i København eller andre steder, og problemerne i forbindelse med ægteskabssager, der også har været fremme. Der har været enkelte indvendinger imod disse, noget, man ønskede nærmere at drøfte, men jeg mener at kunne konstatere, at der i det væsentlige har været tilslutning fra alle eller i hvert fald et meget stort flertal til de forslag, der foreligger her.

Der kom nogle spørgsmål i forbindelse med problemerne vedrørende retshjælpsordningen, og jeg vil gerne i den anledning gøre opmærksom på, at retshjælpsudvalget har afgivet den beretning, der er optrykt bagest i lovforslaget om ændringen af retten til fri proces i ægteskabssager. Jeg har bedt udvalget om at overveje, hvorledes den offentlige retshjælp ved advokat kan forbedres. Det er navnlig de meget strenge økonomiske betingelser for at få retshjælp, der må overvejes, sådan at flere kan få ret til retshjælp, end det er muligt i dag. Jeg har bedt udvalget om at afgive en indstilling om disse spørgsmål meget hurtigt; udvalget skal herefter overveje, om der er behov for mere langsigtede ændringer af vore retshjælpsordninger.

Vedrørende det forslag, der er stillet om, at man ikke længere altid beskikker en forsvarer, som det kaldes i retsplejeloven, i ægteskabssager, vil jeg sige, at jeg mener, at vi ud fra et socialt hensyn kan ændre de bestemmelser. Det vil stadig væk være sådan, at de, der har en social begrundelse for at få beskikket en advokat i disse sager, kan få det. Jeg vil altså sige tak for den tilslutning, der har været til denne del af det ret vidtspændende lovforslag.

Jeg har også en anden tak at bringe partierne i folketinget, og det er, at der blev givet lejlighed til en grundig behandling af de meget vanskelige problemer, der knytter sig til de ændrede retssikkerhedsbestemmelser, som dette drejer sig om, når vi ser på muligheden for telefonaflytning og brugen af agent provocateur. Der har været forslag fremme om,

[Justitsministeren]

at man umiddelbart skulle ændre den praksis, der har været anvendt igennem de senere år. Jeg anmodede dengang folketinget om at vise den tålmodighed, at vi fik lejlighed til at få disse spørgsmål sagligt og godt behandlet i strafferetsplejeudvalget og fik belyst de forskellige sider af det. Jeg synes, der er udført et fortrinligt arbejde i en vanskelig sag i strafferetsplejeudvalget, der giver os en god basis for at drøfte disse spørgsmål.

Jeg er under de tidligere debatter blevet klar over, at der er en direkte modstand fra nogle partiers side imod forslag af denne karakter. Venstresocialisterne og socialistisk folkeparti har ved tidligere lejlighed tydeligt tilkendegivet deres modstand imod i hvert fald afgørende bestemmelser i den forbindelse, og det radikale venstres ordfører, hr. Bernhard Baunsgaard, har jo også tidligere haft kraftige indvendinger imod det og havde det også i dag.

Jeg forstår da også godt de bemærkninger, der blev fremsat af hr. Poulsgaard og hr. Maisted om, at det kan være vanskelige områder at bedømme, fordi undtagelsesbestemmelser som disse må blive meget juridisk prægede i deres udformning. Hr. Maisted sagde, at der var noget ufolkeligt over det.

Jeg takker for tilslutningen, både fra hr. Poulsgaard og hr. Maisted, selv om hr. Maisted altså syntes, det var ufolkeligt.

Jeg vil gerne sige, at det ikke er med vilje, det er ufolkeligt, men bestemmelser af denne art må, for at der ikke skal være nogen risiko i forbindelse med dem, når man skal have en hjemmel, få et ret kompliceret indhold. Tværtimod er det et ønske og angiver noget meget folkeligt, at vi finder det rigtige balancepunkt imellem det, som jeg regner med alle gerne vil have at vi bekæmper, nemlig en kriminalitet, der hører til den værste og til den farligste, med metoder, som man ellers ikke mener at kunne anvende i forbindelse med almindelig efterforskning. Men at gøre det på en sådan måde, at de borgere, der bliver udsat for noget sådant, ved læsning af loven og gennem det, der praktiseres i henhold til loven, selv bliver klar over, at vi ikke af den grund har opgivet nogen retssikkerhed her i landet, er det balancepunkt, vi skal finde, og som jeg også mener vi har fundet igennem vort lovforslag.

Jeg kan udlede så meget af denne debat, at vi skulle have gode muligheder for at fin-

de hinanden. Når jeg siger vi, baserer jeg det på de synspunkter, der er kommet frem fra regeringspartiernes ordførere, de to ordførere jeg nævnte før, og socialdemokratiets ordfører. Jeg synes, man må sige – og det glæder mig – at der i dag ikke blev gravet grøfter i forbindelse med hensynet til at finde en løsning, og det er jeg taknemlig for, for jeg mener, vi er nødsaget til at have en løsning.

Nogle vil måske sige: ja men hvis vi med de regler, der praktiseres i øjeblikket, har en ordning, der giver tilstrækkelige muligheder for at efterforske tilstrækkeligt i sager af den karakter, jeg her omtaler, altså først og fremmest narkotikasager, så kan vi vel lade det blive ved det, og så er det vel ikke nødvendigt at gøre sig så store anstrengelser, som jeg gerne vil gøre, for at vi kan finde hinanden ud fra de synspunkter, der er fremsat her i dag af de forskellige partier.

Dertil vil jeg gerne sige: jeg har i hvert fald ikke overhørt nogen bemærkning eller noget synspunkt, der er fremkommet i forbindelse med den sidste tids diskussion om, hvorvidt vi havde tilstrækkelig lovhjemmel her i landet. Det har ganske vist drejet sig om andre sager, men når jeg tænker på den debat, vi havde her i folketinget i går, og på mange forudgående debatter, der har været rundt omkring om lovhjemmel og om folketingets opgave i den henseende, ikke mindst ministerens opgave, mener jeg, det vil være farligt for tilliden til, at folketinget indretter sine forhold efter, at der er en tilstrækkelig lovhjemmel, hvis vi ville overse det i forbindelse med dette. Man kan vel netop sige: hvis vi vil lave undtagelser på et så vigtigt område som retsplejeloven fra de almindelige gældende regler om, hvordan retssikkerheden skal varetages, er det mere nødvendigt end andetsteds, at man har den nødvendige lovhjemmel. Det har været, og det er mit synspunkt vedrørende disse sager. Det er ikke tilstrækkeligt, at der er analogislutninger o.lign. Det bør heller ikke være sådan, at man kan risikere en diskussion om, hvorvidt den fremgangsmåde, der anvendes af vort politi, har en tilstrækkelig baggrund i folketinget eller den ikke har det. Det er nu engang sådan – det er en selvfølge, men jeg vil alligevel gentage det – at hele politiets virksomhed er baseret på, hvad man vedtager, hvad der er tilslutning til i dette ting, og derfor er det en nødvendighed for os at etablere

[Justitsministeren]

den lovhjemmel, der skal til for at fortsætte med den fremgangsmåde, vi mener det er nødvendigt at anvende i disse sager.

Jeg mener også på grundlag af det, der er sagt, at vi må kunne finde frem til en ordning. Det er naturligt, at spørgsmålet om beskikkelse af advokater i sager vedrørende telefonaflytning og rumaflytning er kommet stærkt frem i billedet.

Jeg bemærkede, at hr. Torben Lund i den forbindelse ikke var fjernt fra den tanke, jeg har nævnt i min fremsættelsestale, nemlig at man måske kunne forsøge med en mere begrænset kreds til at varetage denne opgave. Det blev sagt, bemærkede jeg, i forbindelse med sager vedrørende statens sikkerhed, men jeg har altså med interesse bemærket, at man her er inde på noget, man kan drøfte videre med hensyn til, hvordan man skal sikre varetagelsen af den opgave, at vi, når domstolene skal træffe afgørelse, får tilrettelagt synspunkterne fra begge sider, sådan som man gør det i almindelige sager.

På grundlag af det, der er sagt her og vedrørende andre ting i forbindelse med disse spørgsmål, håber jeg, at vi kan få en forhandling, der kan føre til et resultat. Jeg vil også tilføje, at jeg håber, det ikke skal være nogen langvarig forhandling, og jeg håber, jeg kan tage dem med, der ikke umiddelbart kan tilslutte sig lovforslaget, i ønsket om, at man sikrer sig en hjemmel, for jeg har forstået, at man også fra deres side er interesseret i, at der kommer en hjemmel så hurtigt som muligt.

Derfor er det mit håb, at vi i løbet af denne folketingssamling kan færdiggøre denne sag med henblik på et resultat, der kan virke sådan, at vi både tager de tilstrækkelige hensyn til de efterforskningsmetoder, som vi må erkende er nødvendige i sager af den karakter, der har været nævnt her, men også således, at vi på bedst mulig måde sikrer, at alle har forståelse for, at retssikkerheden er varetaget.

Torben Lund (S):

Jeg skal ikke genoptage debatten om udsivningsrisikoen i forbindelse med advokatbeskikkelse, men jeg har egentlig forstået politiets holdning til udsivningsrisikoen sådan, at der alt andet lige vil være en større risiko for udsivning af oplysninger, hvis flere per-

soner bliver informeret om, at der foregår et eller andet indgreb i meddelelseshemmeligheden, og andet ligger der vel ikke i politiets bemærkninger på det punkt.

Når det er sagt, vil jeg gerne understrege, at det bestemt ikke overskygger værdien af advokatbeskikkelsen, og jeg tror, politiet overdriver udsivningsrisikoen.

Derudover vil jeg kommentere hr. Leif Hermanns bemærkninger om lovforslaget vedrørende punktet om agentvirksomhed. Man kunne få det indtryk, når hr. Leif Hermann udtaler sig, at lovforslaget skulle udvide området for agentvirksomhed, og det forstår jeg egentlig ikke. I øjeblikket er der, så vidt jeg ved, ingen lovgivning om agentvirksomhed, og det må da alt andet lige være rigtigt, at folketinget fastlægger nogle betingelser og nogle afgrænsninger for, hvordan politiet kan benytte et så vidtgående efterforskningsskridt. Hvis vi så oven i købet i bestemmelsen får indføjet en kriminalitetsbetingelse, altså at der skal være tale om meget grov kriminalitet, mener jeg egentlig, vi er nået et ganske langt stykke på det punkt.

Man kunne også få det indtryk vedrørende agents vidnepligt, at der i lovforslaget skulle ligge en begrænsning i vidnepligten for agenter i forhold til de gældende regler, men det gør der ikke. I forhold til de gældende regler er der tværtimod tale om, at man udvider vidnepligten for de personer, der optræder som agenter.

Endelig skal jeg blot vedrørende hr. Bernhard Baunsgaards indlæg sige, at jeg synes, det var glædeligt, at hr. Bernhard Baunsgaard ikke uden videre afviste brugen af agenter, men er åben for, at vi under udvalgsarbejdet kan finde frem til en løsning på det område, og at der måske kunne være agentanvendelse i alvorlige narkosager. Jeg synes, det var meget glædeligt, at det ikke på forhånd blev afvist.

Fru Birgith Mogensens indlæg skal jeg ikke kommentere. Jeg synes, det er fantastisk, at man her fra folketingets talerstol kan stå og give fuldstændig ubegrænsede muligheder for efterforskning uden hensyn til nogen former for retsgarantier og uden hensyn til nogen former for retssikkerhed for borgerne her i landet. Det var virkelig et indlæg, der tangerede politistaten; det var jeg meget overrasket over.

[Torben Lund]

Jeg fik ikke i første omgang lejlighed til at sige noget om aflastningen af højesteret, men jeg skal ganske kort sige, at vi ikke uden videre accepterer de forslag, der er indeholdt i justitsministerens lovforslag, og at vi gerne vil arbejde videre med det under udvalgsarbejdet.

Hagen Hagensen (KF):

Jeg finder, at denne debat har været både god og lovende for, at vi kan nå at komme igennem på dette område, som jeg anser for at være væsentligt, og at vi får fastlagt regelsæt, der klart tilkendegiver, hvad man kan gøre og ikke gøre med de særlige og ekstraordinære efterforskningsmidler. Jeg skal derfor indskrænke mig til nogle enkelte bemærkninger navnlig om dette at anvende politigenter.

Hr. Leif Hermann brugte det udtryk, at det udviskede skellet mellem politi og forbryder, og at det var noget, man gjorde bevidst. Jeg tror, det er forkert at anskue det på denne måde. Jeg tror netop, at det betyder, at vi med den anvendelse, der kan gøres af politigenter under særlige forhold, markerer, at vi gør, hvad vi kan for at nå til det, der vel er mest væsentligt, nemlig at opklare de alvorlige forbrydelser, der her er tale om. Når det kun skal anvendes under ganske særlige forhold, hvor der er en virkelig bestyrtet mistanke, må man også sige, at det, der er tale om, er, at agentens indflydelse på den strafbare handlings udførelse ikke må medføre en forøgelse af lovovertrædelsen. Det er sådan, lovforslagets tekst er, og det er det, man er nået til under strafferetsplejeudvalgets behandling af disse spørgsmål. Man siger videre, at politiet ikke ved agentens virksomhed må anstifte en lovovertrædelse, som ikke i forvejen er ved at blive begået eller forsøgt begået.

Når man ved, at disse bemærkninger indgår som baggrund for brugen af det lovregelsæt, der kommer, synes jeg, man skal lade være med at sige, at man udvisker skellet mellem politi og forbryder. Jeg synes netop, at man klart trækker op, hvad der må gøres i forhold til de lovovertrædelser, der skal efterforskes.

Det får mig til igen at gøre nogle enkelte bemærkninger om hr. Leif Hermanns indlæg i herværende avis i dag. Jeg erkender, at der

i overskriften står et spørgsmålstegn, men alligevel skriver hr. Leif Hermann:

»Tilstanden kan herefter nemt blive, at vi får hemmelige agenter, der igangsætter forbrydelser, der behandles i lukkede retssager med forsvarere, der får mundkurv på, eller hvis effektivitet svækkes på grund af anonym vidneførsel.«

Det tror jeg er en fantastisk overdrivelse, eller rettere sagt: noget sådant vil ikke kunne forekomme. Det er slet ikke det, vi glider ind i, tværtimod; ved at lovfæste disse forhold, som hidtil har været et ulovbestemt område, hvor der til en vis grad var frit slag, ender vi med at få et regelsæt, der kan bruges, og det tror jeg vi skal være tilfredse med.

Bjørn Elmquist (V):

Jeg har her i anden runde kun to små ting at komme ind på. Det ene vedrører også SFs ordfører, hr. Leif Hermann. I sine forsøg på at tegne et meget mørkt billede, at gøre en status, der skulle vise, at vi allerede var meget tæt på om ikke allerede midt i politistaten her i Danmark, talte han om, at brugen af anonyme vidner også var blevet tilladt ved højesteretsdommen, og at den debat, som havde været her i tinget, også havde bekræftet dette. Det falder helt i tråd med det, som både hr. Hagen Hagensen og hr. Torben Lund har været inde på i forbindelse med omtalen af den artikel, som hr. Leif Hermann – meget flot timet – netop i dag har i dagbladet Politiken.

Jeg må anholde den betragtning, at vi skulle have tilladt brugen af anonyme vidner. Der er i hvert fald en meget væsentlig udeladelse. Jeg tror ikke, at det er en forglemmelse, men det kan jo være. Der er nogle ord, som er ganske afgørende. Der står nemlig »ganske undtagelsesvis«, og på den måde, hr. Leif Hermann talte om brugen af anonyme vidner, lød det, som om både højesteret og et klart flertal her i folketinget skulle acceptere en almindeligt udbredt anvendelse af anonyme vidner. Det er jo slet ikke tilfældet.

Det andet spørgsmål er til justitsministeren. I mit første indlæg var jeg inde på, om der var mulighed for allerede nu at få en antydning af spørgsmålet om fri proces. Det er en af de ting, som meget forståeligt drukner i vores debat her, men der sker, synes jeg, en ganske fornuftig ændring i anvendelsen af fri

[Bjørn Elmquist]

proces i ægteskabssager, og jeg vil gerne høre, om justitsministeren kunne fortælle os bare i få ord, hvornår der sker mere på området fri proces.

Leif Hermann (SF):

Det er jo tiltalende, at der i hvert fald er nogle, der læser, hvad man skriver i aviserne, og jeg skal lige komme med et par bemærkninger om dels det, jeg har skrevet, dels den hensigt, det er skrevet i.

Jeg har naturligvis gjort det, at jeg har sammenstykket de muligheder, vi faktisk har i dag for anonym vidneførsel, for brug af politiprovokatører, for at lukke munden på forsvarerne osv. Det har jeg sammenstykket i et skræmmebillede, og det skal jeg gerne medgive, men det hjælper ikke noget, at man siger, at det kun er undtagelsesvis, det er kun inden for narkosager. For hvad nu, hvis det bliver hovedreglen, at man optræder sådan inden for narkosager, hvis andre efterforskningsmæssige skridt ikke gør det muligt at opklare dem ellers? Har vi dermed så udtaget en sagsgruppe, hvor vi nu efterhånden får tygget de enkelte elementer så grundigt igennem, at vi kan sige, at der for denne sagsgruppe gælder andre principielle retssikkerhedsmæssige ordninger end for andre sagsgrupper? Ja, det tror jeg.

Lad mig så vende mig til spørgsmålet om den domstolskontrol, man har indsat i forslaget, når det drejer sig om brugen af politiprovokatører. Det er bestemt ikke noget, som domstolene er videre begejstrede for at skulle administrere. På stribe kommer retterne – og det er stort set samtlige retter – og fortæller, at de ikke er særlig glade for at skulle overvåge det, der med et nudansk udtryk hedder provokationsgrænsen.

Det er dog en af de mere fornuftige ting i forslaget, men så siger retterne: må vi være fri for at blive indblandet i overvågningen af politiets efterforskningsskridt. Lidt ejendommeligt måske, fordi retten jo faktisk er inde i en kontrollfunktion allerede i dag i forbindelse med telefonaflytninger. Men væsentligt er det altså, at retterne siger: vi er ikke meget for at skulle kontrollere politiets efterforskningsskridt. Så kan man spørge sig selv, hvilken værdi en sådan kontrol vil få, når vi allerede nu har de meldinger fra domstolene.

Om indgrebene i meddelelseshemmeligheden vil jeg gerne fremhæve én bestemt ting, og det er spørgsmålet om advokatbeskikkelse i sager, hvor hensynet til fremmede magter gør sig gældende. Når det drejer sig om narkosager, vil vi stort set altid komme til at stå i en situation, hvor forholdet til fremmede magter er involveret, for så vidt som hjemmeproduktionen af disse afskyelige ting jo ikke er af en sådan størrelsesorden, at den kan dække efterspørgslen. Derved vil vi i princippet, hver gang der er tale om en narkotikasag, kunne sige: her er der ikke adgang til advokatbeskikkelse, og så må vi nok sige, at det er betænkeligt.

Derudover vil jeg spørge, hvorfor advokater som helhed ikke skal ind i billedet her. Er det hensynet til de her i landet opererende venligsindede efterretningstjenester, der gør sig gældende?

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg vil gerne igen i denne omgang komme med nogle bemærkninger om brugen af politiprovokatører. Jeg regner med, at vi nok når igennem reguleringen af aflastningen af højesteret på fornuftig vis.

Grunden til, at jeg vil begynde med spørgsmålet om politiprovokatører, er den socialdemokratiske ordførers bemærkning om, at det glædede ham, at jeg dog ville diskutere det. Jeg sagde, at der var områder, som jeg uden videre kunne godkende som marked for politiprovokatører. Det drejede sig om statens sikkerhed og selvstændighed, hvor justitsministeren har en ganske særlig adgang til at gribe ind. Derimod må jeg understrege, at min principielle indstilling over for politiprovokatører er, at de ikke må bruges. Den udformning, som den nye § 754 a har, er efter min opfattelse ikke betryggende; den indskrænker ikke på tilstrækkelig vis politiprovokatørers anvendelse, og hvis det er det, der til sin tid skal vedtages, kan jeg ikke anbefale, at man stemmer for det.

Hvad angår indgrebet i meddelelseshemmeligheden, forstår jeg meget godt, at man kan føle sig provokeret. Fra de sidste dage har vi jo den provokation, at nogle maskerede mænd forsøger at forhindre, at en børnehaverleder passer sit arbejde, oven i købet trænger ind i børnehaven og fjerner lederen, blot fordi denne leder har en holdning, som

[Bernhard Baunsgaard]

man i øvrigt ikke kan godkende. Men jeg vil advare stærkt imod, at man på en sådan baggrund går til angreb på meddelelshemmeligheden, og det vil, så vidt jeg kan se, formuleringen også på dette område give mulighed for.

I det hele taget vil jeg sige om disse regler, at der, for at der skal blive tale om, at vi vil godkende dem, må ske en betydelig opstramning af reglerne, ellers er der den største fare for, at det, vi her gør, i virkeligheden er at åbne for sluserne i stedet for at regulere adgangen. Det vil jeg gerne sige, så der ikke er nogen fejltagelse mulig for den socialdemokratiske ordfører mere.

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Jeg deler ikke hr. Bernhard Baunsgaards opfattelse af, at en betydelig opstramning skulle være nødvendig, men nu får vi jo lejlighed til at drøfte spørgsmålene, vel også med deltagelse af mig, i samråd om formuleringerne, og det ser jeg så hen til.

Jeg skal blot sige til hr. Leif Hermann, der var inde på, at bestemmelserne om fremmed magt skulle hindre advokatbeskikkelse i en række narkosager; sådan forstod jeg hr. Leif Hermann. Dette tror jeg jeg kan sige i hvert fald hverken er strafferetsplejeudvalgets eller min opfattelse. Det kan være en nødvendig undtagelse at sætte ind, men jeg vil bare for klarheds skyld sige, at meningen med forslaget er, at det er i disse telefonaflytningssager, som man jo kan forvente først og fremmest er vendt imod narkotikakriminalitet, at det påregnes, at der sker advokatbeskikkelse.

Der skal ikke være nogen tvivl om, at det er hensigten. Om der skulle være noget i udformningen, der kan gå i en anden retning, kan jeg ikke se, men det må vi selvfølgelig se nærmere på.

Til hr. Bjørn Elmquist skal jeg blot sige, at jeg mente at have besvaret spørgsmålet om fri proces. Det, jeg sagde, var, at vi nu har anmodet om, at retshjælpsudvalget overvejer forbedring af den offentlige retshjælp ved advokater, og at man derefter, når det er færdigt, ser på de mere langsigtede ændringer inden for vore retshjælpsordninger. Men jeg kan i øvrigt tilføje, at udgifterne til fri proces er steget meget væsentligt igennem de senere år.

(Kort bemærkning).

Torben Lund (S):

Hr. Bernhard Baunsgaards bemærkninger og eksempel med en børnehaveleder og nogle skærmydsler, man har i den anledning i øjeblikket, skal jeg i øvrigt ikke gå ind på, men når hr. Bernhard Baunsgaard vil anføre, at man skulle kunne bruge agentvirksomhedsreglerne i dette forslag på den sag, vil jeg ikke have, det skal stå uimodsagt. Det ligger langt, langt uden for kapitlet om agentvirksomhed.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg må indrømme, at jeg blev lidt mystificeret af den børnehaveagentsituation, som hr. Bernhard Baunsgaard nævnte. Muligvis kan det uddybes noget nærmere, eventuelt bagefter. Men jeg vil spørge justitsministeren, hvad der i grunden er meningen med reglen i forslagets § 784, stk. 2, om, at man kan fravige forsvarerbeskikkelsen, hvis hensynet til fremmede magter eller statens sikkerhed gør det påkrævet. Er det særlig udpræget for forsvarere, at de ikke kan tie stille, når det drejer sig om hensynet til fremmede magter eller statens sikkerhed, eller hvad er egentlig begrundelsen for det?

Jeg antydede i mit foregående indlæg, at der muligvis var en anden begrundelse, nemlig at de, som jeg sagde, her i landet opererende efterretningstjenester fra venligsindede nationer måske ikke var så interesserede i at få indblandet danske advokater i telefonaflytninger o.lign.

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Nej, bestemmelsen fremkommer, fordi vi holder spørgsmål om statens sikkerhed, forholdet over for fremmed magt, uden for advokatbeskikkelsen. Det har jeg forstået man vil drøfte nærmere i udvalget. Jeg mener, der er særlig gode begrundelser for det. Vi har i disse sager et særligt hensyn at tage til efterretninger, som vi også kan modtage fra andre lande, og som kan have betydning for det værn, vi nu engang må opbygge for den danske stats sikkerhed.

Det, jeg har villet betone over for hr. Leif Hermann, er, at det ikke er meningen, at bestemmelser af den art skal anvendes til at

[Justitsministeren]

undgå advokatbeskikkelser i de sager, hvor vi har foreslået at der skal være advokatbeskikkelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 62:

Forslag til folketingsbeslutning om tilvejebringelse af et tilstrækkeligt antal døgninstitutionspladser til unge, der ellers skal anbringes i fængsler.

Af Ole Espersen (S) m.fl.
(Fremsat 15/1 85).

Forslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Forslaget går ud på at tilvejebringe et tilstrækkeligt antal pladser i sociale institutioner, der kan anvendes som varetægtssurrogat over for unge lovovertrædere. Det er et forslag, hvis mening og hensigt jeg fuldt ud og helt igennem forstår.

Jeg er også i den glædelige situation, at jeg kan sige, at problemerne vedrørende anbringelse af unge lovovertrædere, der har været på tale, og som er baggrunden for beslutningsforslaget, er blevet løst. Det sker efter et initiativ, der blev taget af socialministeren og mig under et møde, vi havde med repræsentanterne for amterne og hovedstadskommunerne. Det var et oplæg, vi kom med på grundlag af statistiske oplysninger, vi havde fået ind til justitsministeriet, efter at vi igen et cirkulære havde anmodet om, at man i forbindelse med sager, der drejer sig om

varetægtsfængsling af unge, nedlagde påstand om, at de pågældende skulle anbringes i sociale institutioner. Som bekendt påhviler det efter bistandsloven amtskommunerne at sørge for, at der er et tilstrækkeligt antal institutionspladser til rådighed herfor.

Jeg orienterede retsudvalget om spørgsmålet den 24. januar i år og meddelte, at som resultat af drøftelserne med amterne er der truffet aftale om gennemførelse af en væsentlig udvidelse af antallet af sikrede pladser, der kan anvendes som varetægtssurrogat for unge lovovertrædere.

Døgninstitution Sølager, otte pladser, i Frederiksborg amt vil blive genåbnet. Institution Sønderbro i København vil blive udvidet med yderligere to pladser, og der vil blive etableret i alt fire pladser hos professionelle plejefamilier i tilknytning til institutionen Sønderbro. Herudover indebærer den indgåede aftale, at der vil blive etableret fem sikrede pladser i tilknytning til eksisterende institutioner i det nordlige Jylland.

Der er således tale om en udvidelse af det hidtidige antal institutionspladser på 23 pladser med i alt 19 pladser, altså næsten en fordobling.

I forbindelse med etableringen af de nye institutionspladser vil socialministeriet udsende en cirkulæreskrivelse til de sociale myndigheder, bl.a. med det formål at sikre det fornødne samarbejde mellem de sociale udvalg, amtskommunernes socialcentre og politiet på dette område.

Det er min opfattelse, at der ved den nævnte udvidelse af antallet af institutionspladser er tilvejebragt en acceptabel løsning på de problemer, der har været i de senere år med hensyn til anbringelse af unge lovovertrædere. I den forbindelse kan det tilføjes, at der i forbindelse med drøftelserne med amterne har været enighed om, at udviklingen på området bør følges, også i den kommende tid. Socialministeren og jeg har den indstilling, at det initiativ, vi kom med, er blevet godt og positivt modtaget hos amterne, og vi vil selvfølgelig også gennem vores samarbejde følge sagen i den kommende tid. Hvis det skulle vise sig, at det antal pladser, som nu er tilvejebragt, ikke er tilstrækkeligt, må vi jo tage spørgsmålet op igen.

Af de tidligere drøftelser, vi har haft om problemerne, har jeg forstået, at alle i folketinget er enige om, at de unge lovovertrædere